Magda URSACHE

Limba ce-o vorbim

„Nu orice inspirație întâmplătoare e un cuvânt de a ne atinge de această gingaşă şi frumoasă zidire (limba ce-o vorbim, n. m. – Magda U.),în care poate că unele cuvinte aparţin unei arhitecturi vechi, dar în ideea ei generală este însăşi floarea sufletului etnic al românimii."
Mihai Eminescu

M. U. – scriitoare și publicistă, Iași. Semnează romanele: *Universitatea care ucide* (1995); *Astă vară n-a fost vară...* (1996); *Strigă acum...* (2000); *Conversație pe Titanic* (2001); *Rău de România* (2003); *Bursa de iluzii* (2005) și volumele de publicistică: *Bolile spiritului critic. Eseuri atipice* (2006); *Pe muchie de hârtie* (2007); *Să citiți bine!* (2010); *Viețile cărțarilor contemporani după Magda U.* (2012); *Comunismul cu rele și rele* (2013); *Noi vrem Cuvânt! sau Alte feluri de cenzură* (2015). Laureată a numersoase premii, inclusiv a Marelui Premiu de creație literară „Vasile Voiculescu", a Premiului pentru eseu-publicistică al filialei Iaşi a USR.

„Saitele Ministerului", a rostit domnul Baba, ministru vremelnic al Învățământului din cabinetul Ungureanu, premierul recomandat televizual „un istoric temporar plecat din Iași". Lipsa virgulei ne vâră în dilemă: istoric temporar ori plecat temporar? Trecem. La urma urmelor, ministrul Funeriu (cel cu *coleg e neutru, nu feminin*, dovedind o situație școlară confuză) o zbârcea adânc: „Problemele învățământului este că". În exprimare micleză, am auzit: „Masteratul și doctoratul e o problemă"; alt ministru, Adomniței (că era să-i zic Aldomniței), se folosea de acel *și* intrus: „ca *și* om politic". Competență? Ce-o fi aia? O europarlamentară credea ca vorbește românește, zicând: „Pot să fie oameni care nu vor să vorbesc cu tine". Și nu înțelegea de ce. Fostul premier Cioloș declara ritos: „În ce privesc investițiile...".

BDD-A26375 © 2017 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 02:12:11 UTC)

Le pasă guvernanților și parlamentarilor de regresia limbii române? După cum vorbesc, nu. Și ce să le facem? Să le ridicăm imunitatea gramaticală? A încercat George Pruteanu și nu i-a mers.

Iarăși politicale?, mă veți întreba. Dar când nu s-a politizat gramatica noastră? După ocupația din august '44, „globalizanții" vremii, cu gândul la „Moscova – capitală a comunismului", cereau prompt (v. „România liberă" din 14.10. '44): „Să curățăm limba de hitlerisme". *Șlagăr*, de pildă, devenise, peste noapte (sovietică), hitlerism.

În '47, s-a ordonat „obligativitatea limbii ruse în învățământul secundar și universitar". Era posibil să nu cunoști limba „bădiței Stalin", cum îl alinta duduca Otilia Cazimir? Trebuia să învățăm rusește (cântând ori nu) numai pentru că „Lenin a vorbit rusește" (Maiakovski) sau, cum versifica un agitprop iașiot, accentuând anapoda: „Zise moșul de căldură plin/ Să deprindem limba lui Stalín".

C. Rădulescu-Motru, dat jos din fruntea Academiei Române, știa ce-o să se întâmple. Iată o însemnare din 11 ianuarie '49:

„Mă aștept ca în curând Academia RPR să nu se lase mai prejos și, pentru a face o plăcere lui Stalin, să declare că neamul românesc e o colonie rusească și că Decebal a fost rus neaoș".

Așa a și fost. La 21 martie '51, și nu în alt loc decât la Academie, zbirul ideologic Leonte Răutu voia eliminarea latinismelor (create artificial, după tov. Leonea) și intensificarea influenței slave asupra românei. Derivatele în *-ist* (ca stahanovist, betonist, furnalist, colectivist) se înmulțiseră, de se ajunsese la... alcoolist. În 13 (zi cu ghinion) a șasea, '52, același Cameleonea semna *Referat cu privire la activitatea dușmănoasă a lingviștilor Al. Rosetti, Iorgu Iordan și Al. Graur*. Vina: „atitudine antisovietică și antistalinistă". De „înfierat"! Semianalfabetul Ioșka Chișinevschi a decis restructurarea Institutului de Lingvistică, abia reorganizat în iunie '51 și schimbarea conducerii. Iordan i-a tras o săpunеală postumă savantului A. Philippide, pentru că nu acceptase originea slavă a vocativului românesc. Direcția slavofilă avea s-o urmeze neabătut: în toamna lui '83, Editura Științifică lansa *Dicționar de nume de familii românești*, susținând că am fi, după nume, 20% români. Restul: bulgari, ruși, greci, maghiari, nemți. Așa ținea piept „amicul URSS", Iorgu Iordan, „latinomanilor".

BDD-A26375 © 2017 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 02:12:11 UTC)

În tragicii ani cincizeci, s-a urlat în cor un *da* slavon. Era sarcină de Partid uníc (cum pune accent H.-R. Patapievici) să demonstrezi importanța elementului slav într-o românească abuziv rusificată. Lingviștii erau, atunci, sub control politic. Dar acum? De ce se contestă aberant originea daco-romană și latinitatea limbii? Că Răutu–Chișinevschi i-au făcut plăcerea „lingvistului" Stalin, pricep. Ce-i mai greu de înțeles este cui fac plăcere neoroeslerienii, adversari ai permanenței latino-romano-românofone în spațiul României actuale. E nevoie de lingvistică *in fabula*, după ce istoria s-a ficționalizat? În acord cu trendul politico-lingvistic actual, altfel zis conjunctural, ni se spune (în scris și oral), pe de o parte, că am fi „slavi romanizați", altoiți „cu o cantitate enormă de elemente alogene"; pe de alta, se întreține confuzia română-romînă, română-romani-rromales; romînce-romince. Ce mi-i *români*, ce mi-i *romini*! Ne plângem că ni s-a sărăcit limba? Dimpotrivă, am îmbogățit-o cu neologismul *rrom*, luat, de voie-de nevoie, din limba țiganilor.

Ioan Adam enumera *boclucurile* venite de la turci, de care nu mai scăpăm: *bacșiș, tertip, dandana, pehlivan, hain, lichea, bocciu*... Dar de la slavi? Iată și câteva slavisme, cărora aș vrea să nu le mai știm înțelesul: *calic, nătâng, năuc, gângav, leneș, lacom, plus a înjosi / huli / otrăvi / pândi / zdrobi*, ca să nu mai pomenim de: *beznă, caznă, obidă, năduf, pacoste, pagubă, scârbă, sfadă, vrajbă*...

Și dacă *ciolovecii* au făcut destul rău limbii ce-o vorbim (cât pe ce să ne salutăm cu *zdrastvuite*! și să scriem în slovă muscălească), în zilele noastre harta limbii române se tot micșorează. Pata neagră Harkov se lățește. Nu vrem să vedem pericolul, deși știm că la început a fost glotonimul (limba), apoi etnonimul (poporul); că limba a fost elementul de rezistență în istorie. „Când va fi întreagă limba, va fi întreagă și țara" (l-am citat pe Grigore Vieru).

Agramații devin majoritari, fără ca minoritarii corecți lingvistic să-și ceară drepturile. Un filolog de elită ca G. Pruteanu a fost făcut de două parale de o expertă în doctrine, în defect de dicție. „Că cam așa" funcționa doamna Mungiu-Pippidi contra lui Pruteanu, știut fiind că slăbiciunea sa e cacofonia.

Proiectul de Lege al limbii române a fost declarat nesustenabil, ca să fie promulgat foarte greu, în 2004, deși Legea limbii o au demultișor

BDD-A26375 © 2017 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 02:12:11 UTC)

și Franța, și Polonia, și... S-o protejăm și s-o depoluăm, să-i respectăm normele, asta a vrut George Pruteanu, constatând grava avarie lingvistică postsocialistă. A fost, pe micul ecran, și util, și strălucitor, taxând la meserie incorectitudinile gramaticale. Nu l-au speriat injuriile, etichetările ca neaoșist, izolaționist, retardat, pisălog grămătic. L-au acuzat de purism lingvistic, aproape șovin, dacă nu rasist. În fine, am scăpat de el, așa că incultura și umorul involuntar produc perlă după perlă. Limba română a rămas fără *watchdog* credincios. Pruteanu nu ne mai toacă la cap cu gramatica aia a lui, nu le mai prescrie *Antigafin* talk-show-iștilor, teleaștilor, politicienilor...

În vangheleză, *a ejecta* (din PSD) e totuna cu *a ejacula*. Doamna Mihaela Popa, parlamentară de Iași, ale cărei fotografii le găsesc mereu în cutia poștală, e încredințată că se pronunță *curricúlă*, iar forma corectă pentru feminin plural, *douăsprezece*, îi scapă, de vreme ce spune „clasa doisprezecea". Ce să facem, ridică lingviștii din umeri, dacă s-a generalizat *doișpe*, ca și mulțumesc *de* telefon" ori „se ia *de* răceală". Dacă se accentuează *adúlter*, chiar la Jurnal cultural, de ce nu ne-ar sfătui un agent imobiliar, la Realitatea TV, să punem „un pític în grădină"?

Idiocrația decide: când ex-președintele Băsescu s-a operat la Viena, s-a comentat mărimea *circumciziei*, în loc de cea a *inciziei*. Cum vorbim ne dă prostia în vileag. Or, prostia-i ispită mare.

Limba maternă horcăie a infarct când vorbește europarlamentarul Becali despre *parlamentul mafiotistic*. Cât despre faza *deci* a limbii române, a fost lăsată în urmă de faza *decât*. „Vreau să spun decât un singur lucru", zice un polițist cu stele multe pe umeri: „Eu vreau decât Internele", zice senatorul Cătălin Voicu, pe (sic!) mobil.

„Plancardele", cum le numește Băsescu, străzii în revoltă („Au plecat hoții/ și-au venit nepoții") le irită rău pe „femeile pedeliste" din plutonul blond. Tare le-ar striga protestatarilor (o știristă le spune protestanți) *mucles*, cum striga Mădălin Voicu, într-o emisiune, declarându-se gata mereu să zică „ceva dă morți".

Moderatorii n-au niciun gând să corecteze smintelile invitaților, nefiind în stare s-o facă nici pentru ei înșiși. Când nu vorbesc peste invitați, ne oferă mostre de incultură. O frumoasă doamnă e convinsă că „Scopul scuză mijloacele" ar fi spusa lui Caragiale. De ce n-ar vrea și Gușă

BDD-A26375 © 2017 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 02:12:11 UTC)

să pară cultivat, spunând: „Mă sparie gândul, cum zice poetul". Alt fost ministru la Învățământ e încântat de subiectul *Amintiri despre prima noapte*: „Cum zice Proust, mi-ați dat madlena-n gură". „Am o competență ca și tu de altfel", îi zice Oana Roman agentului său VIP, Brancu, în timp ce madam' Zăvoranu, necorijată de mondena Gherghe, se vaită că-i *oribilată*, iar Bahmu declară: „Nu face sens". „Ca și artist" se prezintă Catinca Roman, cea „impregnată de cultura franceză", dar în divorț cu gramatica limbii române. Că-ți vine să le spui: mai stați pe acasă, doamnelor, nu ne mai umpleți ecranele.

Mai rău e când divertismenii încearcă să corecteze, deși *regular romanian* le e străină: Huidu vorbea de „diftoangele stricate" și de „bibiroane" (sau *beberoane*, de la *bebelușe*?); un Negru o corecta cu hăhăieli pe-o concurentă care scrisese corect: „Aș fi vrut să fi știut", convins că lipsește al doilea *i* din *să fi*.

Am avut la facultate profesori în divorț cu gramatica (și-mi amintesc de cacofoniile unui profesor de Teoria literaturii: „ăăă, ca Caragiale..."), dar italienistul Ștefan Cuciureanu (m. 1987) ne invita să coborâm în subsolul cuvintelor, făcea calcule etimologice, contracarându-i pe impostorii de care erau pline catedrele Filologiei ieșiote, în special cea de Limba română. Din școala Cuciureanu face parte și G. Pruteanu. Îi regret cuvintele de învățătură/ încurajare/ mustrare, mai puțin acrobațiile politice. Talentatul gramerian a spus Nu și a știut ce să spună: Nu *prevéderi*; Nu *dânsul*, ci *dumnealui*. Nu *deci* în incipitul comunicării; Nu *oups*, când avem și *vai*, și *ah*, și *oh*. Nu folosiți cuvinte englezești dacă există echivalent românesc. Numai că, pe canalele TV, e în tendințe să spui event-uri în loc de evenimente, infotainment pentru informare, ca să pari... up-gradat. Comunicăm by mail, facem sau nu lifting, căutăm un trainer, dăm „sărci", bloguim, chatuim... O editoare anglofonfă în culpă profesională a crezut că mă amenință: „Vă downlandez mesajul". Cineva și-a intitulat emisiunea *România TODAY... Încotro*? A răspuns unde politologul Dârdală.

Factorii de degradare își dau mâna contra idiomului despre care Cioran afirma: „unul dintre cele mai expresive care au existat vreodată". Era! De câte ori auziți astfel de formulări antipatice? „Să te simți bine în pielea ta"; „românul scoate din buzunar" (mai toți știriștii TV); „i-am făcut o aroganță" (subdialectul becal); „astea-s răutăcisme" (subdialectul monden).

BDD-A26375 © 2017 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 02:12:11 UTC)

Toată vremea, la fiecare zapping, constați deriva limbii române corecte: un doctor veterinar recomandă *hrănuri* pentru peruși, o muziciana e preocupată de *accenți*, inevitabila doamnă Tatoiu e preocupată de *bolizile* maneliștilor, iar CTP are *grijuri*. Cei cu *ghiule* colaborează (era să zic *colaborează împreună*), să strice limba, cu cei care uzează de cuvinte de import, de xenisme. Cel mai enervant e acel RIP, în loc de „Dumnezeu să-l odihnească!".

Strada în direct (sintagmă C. Abăluță), hrănită de fenomenul audiovizual, strigă, vociferează, înjură, că nu mai știi dacă e românească sau rromânească tot ce auzi. Ah, dacă ai putea s-o dai pe MUT, ca pe televizor! Violatorii de limbă corectă predomină.

Spunea Neculce, înțeleptul, că oamenii „grăiesc cu răstituri, prostatec". Urcați-vă într-un „mijloc" (tren, autobuz, tramvai) și veți constata că limba română e inadmisibil de dezarticulată. Îl iau pe cel de Baza 3, din Iași, pe care l-am făcut personaj în romanele mele, rugându-mă să nimeresc într-un vagon liniștit. Rugă zadarnică: „meltenica" de Bahlui a câștigat pariul; româna standard l-a pierdut. Un grup gălăgios de elevi se apelează cu „zdrențelor", urlând la întrecere cu bocetele de țigani cerșetori, cu manelele din cabina vatmanului (doar n-o asculta Bach), cu păruielile verbale dintre călătorii fără loc și cu loc pe scaunele soioase, într-un miros necruțător de haine *second-hand*. În trei puncte strategice ale cerșetoriei (Tg. Cucului, Pădurii, Piața 2 băieți), țigănușii, alungându-se unul pe altul, urcând de-a valma, aduc a piei roșii atacând diligența.

Cu cât ești mai grobian, cu atât ești mai agramat, îi spuneam lui Petru U., care încerca să nu intervină și mă sfătuia să fac la fel. Demisie civică? îl întrebam. „Ba eviți să fii jignită."

O tânără cu accent needucat își narează la mobil nunta cu Titi și vrea musai să fie auzită. Aflăm tot ce s-a consumat, de la „frigărui asortați" la vin *demizé* (demisec). Indiscreția de a asculta ce se spune între patru ochi, oftez. Ooooauu, dar cu dragostea cum stai? O elevă reprimată sexual pesemne în orele de școală, turuie și turuie chestii inconfesabile public. De roșit nu roșește ea, ci auditoriul, participând involuntar. Confesia e punctată bărbătește: „Ce p... mea?", scandalizând prin repetiție. Cuvântul respectiv, la fel *nashpa* sunt cele mai uzitate, iar *mișto* a

BDD-A26375 © 2017 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 02:12:11 UTC)

ajuns chiar vorbă de prințesă (Brianna Caradja): „Era atât de mișto!”. *Izdeala* (mulțumesc, Paul Goma!) e la ea acasă, în tramvai, pe stradă, în toate spațiile publice. Un afroromân cere unei „flori blonde”: „Vii aseară pe la mine?”. Răspuns: „În nici într-un caz, iubi” (greșeală scuzabilă doar pentru afroromân). Un tip beat-clește se jură: „Am bout dicât un pa'ar di bieri” și conchide: „Io zâc sâ ni bagam chișoarili în ei di guvernanț, în tăți, câ pi timpu' lu'...”. Constat că pronunță Șaușescu, la fel ca prozatorul Simirad. Cum se „*i*exprimă” fostul cap al urbei noastre, mai rar cineva. Ca să evite limba de acasă, un călător strigă la nevastă: „Andiamo, Andrado!”.

Să mergi cu tramvaiul e o pedeapsă. Să-ți auzi contemporanii vorbind în limba română, ostentativ țipată, pocită, de neînțeles începe a fi insuportabil. Am scăpat de limba toavă (vocabula *tovarăș* a cam dispărut din fondul principal de cuvinte), ca să ajungem la un limbaj precar, involuat, barbar.

Cod portocaliu, dragi cobreslași! Scriitorii, am auzit într-o emisiune a lui Daniel Cristea-Enache, „asigură securitatea limbii corecte”. Sau ar trebui s-o facă, încercând să corecteze tendințele care urâțesc idiomul. N-am spus că-i ușor, dar poetul Horia Bădescu ne avertizează încă din titlul plachetei sale:

„Vei trăi cât cuvintele tale”.

BDD-A26375 © 2017 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 02:12:11 UTC)